

Kāpēc Eiropas Savienības jūras vēja enerģijas nozarei ir problēmas

Avots: Euobserver, Vesters van Gāls (Wester van Gaal)

Neraugoties uz pieaugošo pieprasījumu pēc tīras enerģijas un politisko entuziasmu, pieaugošo izmaksu dēļ jūras vēja projekti tiek atcelti vai aizkavēti.

Dažus mēnešus pēc tam, kad Krievija iebruka Ukrainā, pieci Eiropas līderi un ES Komisija parakstīja Esbjergas deklarāciju. Dokumentā, kas nosaukts Dānijas piekrastes pilsētas vārdā, 2022. gada maijā izklāstītas ieceres pārveidot Ziemeļjūru par "Eiropas zaļo spēkstaciju" - jūras atjaunojamās enerģijas sistēmu, kas savienotu Beļģiju, Dāniju, Vāciju un Nīderlandi.

Koalīcija, kurai kopš tā laika ir pievienojusies Francija, Īrija, Luksemburga, kā arī Norvēģija un Apvienotā Karaliste, kas nav ES dalībvalstis, vēlas izveidot milzīgu, savstarpēji savienotu jūras vēja lauku sistēmu. Tā līdz 2050. gadam spētu saražot 300 gigavatus (GW) enerģijas - desmitkārt vairāk nekā pašreizējā jauda un ar to pietiktu 200 miljonu ģimeņu apgādei.

Tā kā iekšzemē ir maz piemērotu vietu, bet piekrastes līnijas ir plašas (tikai Apvienotās Karalistes krasta līnija stiepjas 17 820 km garumā), jūras vēja enerģija, iespējams, ir gatava lielam pavērsienam. Tomēr, neraugoties uz pieaugošo pieprasījumu pēc tīras enerģijas un politisko entuziasmu, pieaugošo izmaksu dēļ jūras vēja projekti visā Ziemeļjūras piekrastē tiek atcelti vai aizkavēti.

Līgumi ar nulles cenu piedāvājumu pilnībā pakļauj projektu attīstītājus cenu riskiem, kas rada "sliktākus finansēšanas nosacījumus" (augstākas kapitāla izmaksas), EUobserver norādīja Cīrihes ETH Klimata finanšu un politikas grupas pētnieks Maks Dukans. Taču beznosacījumu līgumi ir pievilcīgi finanšu ministriem, kuri tos var "pārdot" kā lielu ieguvumu nodokļu maksātājiem. Tas ir bijis standarts Vācijā. Arī Nīderlande pieļauj tikai negatīvus vai nulles piedāvājumus.

Viens no piemēriem, kā šogad notika izsole ar neierobežotu negatīvu solišanu, bija divu lielāko naftas kompāniju - British Petroleum (BP) un

Total - uzvara visās pieejamajās vietās Vācijas pirmajā no divām jūras vēja enerģijas izsoles kārtām. Tās samaksāja attiecīgi 6,7 miljardus eiro un 5,8 miljardus eiro, kas ir attiecīgi 1,8 miljardi eiro par gigavatu.

Nesenā paziņojumā lobiju apvienība Wind Europe rakstīja, ka "valdības nedrīkst ļauties kārdinājumam rīkot neierobežotas negatīvas izsoles", jo enerģētikas uzņēmumi tikai novirzīs šīs papildu izmaksas uz patērētājiem vai ražotājiem, "kas jau tagad saskaras ar grūtībām".

Elastība

Tomēr ne visas valstis ievēro šo sistēmu. Apvienotā Karaliste un Dānija risina sarunas par tā sauktajiem divpusējiem līgumiem, kas ievieš peļņas ierobežojumu, bet arī garantē minimālo cenu attīstītājiem. Šī sistēma samazina cenu svārstības, jo tā uzliek ražotājiem pienākumu atmaksāt pārsniegto peļņu, vienlaikus samazinot ieguldījumu risku, jo tiek garantēti ieņēmumi nākotnē.

Nozares pārstāvji un akadēmiķi ir vienprātis, ka cenu paredzamība saskaņā ar divpusējiem līgumiem samazina risku un reducē kapitāla izmaksas jūras vēja enerģijas projektiem. Turklāt ES Komisija ir stingri iestājusies par tā dēvētajiem "divpusējiem CfD" (divpusējs līgums par starpību ir līgums, ko slēdz elektroenerģijas ražotājs un valsts iestāde, kas nosaka bāzes cenu konkursa kārtībā, kuru pieņem ES mērogā).

Taču arī šī forma nav bez problēmām. Piemēram, nesen Apvienotajā Karalistē īstenotajos projektos iepriekš nolīgtās cenas ātri kļuva neizdevīgas, jo izstrādes izmaksas pēkšņi pieauga par 40 %.

Zviedrijas uzņēmums Vattenfall cenšas pārskatīt pagājušā gada līgumus, lai garantētu augstākas minimālās cenas atceltajiem projektiem un projektiem, kas vēl tiek izstrādāti. Tomēr atkārtotas sarunas ir izrādījušās apgrūtinošas, jo valdība uzstāj uz zemām cenām tā kā līgumos nebija iekļauts inflācijas indeksācijas nosacījums.

Tāpēc Wind Europe iestājas par to, lai pilnībā indeksētu izsoles cenas un segtu inflāciju laikā no izsoles līdz faktiskajam iekārtu iepirkumam. Iepirkuma procedūra parasti ilgst pusotru gadu.

Investīcijas jaunos jūras vēja enerģijas projektos 2022. gadā samazinājās par 40 %, sasniedzot zemāko līmeni kopš 2009. gada. Nevienam komerciālam jūras vēja projektam 2022. gadā netika dota piekrišana.

“Ideāla vētra”

Lobistu apvienība Wind Europe nesen publicētajā tirgus pārskatā vainoja pagājušā gada ieņēmumu ierobežojumus un valdības noteiktos līdzekļu atgūšanas pasākumus. To mērķis bija palīdzēt aizsargāt mājsaimniecības un uzņēmumus, jo nenoteiktība tirgū atturēja investorus no galīgo ieguldījumu lēmumu pieņemšanas. Lēmumu kavēšanās, savukārt, radīja grūtības paredzēt tālāku procesa attīstību.

Ir pazīmes, kas liecina, ka 2023. gadā vērojams uzplaukums. Šā gada pirmajā pusgadā tīklam tika pieslēgtas 212 vēja turbīnas. Taču, lai sasniegtu savus mērķus, ES līdz 2030. gadam ir nepieciešams radīt vidēji vairāk nekā 11 gigavatus gadā. Tas nozīmē aptuveni 1100 vēja turbīnu. Turklāt ir pazīmes, kas liecina, ka atvēršanās joprojām ir visai nestabila. Zviedrijas tīras enerģijas attīstītājs Vattenfall nesen satricināja tirgu, atteikdamies no Norfolk Boreas jūras vēja turbīnu projekta Apvienotajā Karalistē, atsaucoties uz izmaksu pieaugumu par 40 % viena gada laikā. Tas bija saistīts ar grūtībām nodrošināt nepieciešamos komponentus no Ķīnas un vispārējo inflāciju.

Piegādes problēmas un vispārējā inflācija, visticamāk, ir īslaicīgas problēmas. Tomēr nozares vadītāji skaidri redz, ka uzņēmējdarbības situācija pasliktinās, un brīdina par gaidāmajām ilgtermiņa problēmām.

"Jūras vēja enerģija ir nonākusi "ideālā vētrā", jūnijā, iepazīstinot ar starpposma finanšu rezultātiem, uzsvēra Vattenfall vecākā viceprezidente Helēna Bistrēma (Heleen Biström). "Mēs joprojām uzskatām, ka jūras vēja enerģija ir būtiska pārejai uz tīru enerģiju, bet rentabilitātes izaicinājums ir arī strukturāla problēma."

Viens no būtiskākajiem faktoriem, kas grauj šķietamo jūras vēja enerģijas uzplaukumu, ir nedaudz abstraktais jēdziens "kapitāla izmaksas" (CoC).

Jūras vēja projektu izstrāde un būvniecība ir sarežģīta. Tā prasa lielākus sākotnējos ieguldījumus nekā sauszemes vēja parkiem un saules enerģijai. Ieguldījumi šajā nozarē tiek uzskatīti par riskantākiem, kas

mudina investorus meklēt lielāku peļņu un liek projektu attīstītājiem paaugstināt aizdevumu procentu likmi.

Labākos apstākļos tā var būt ievērojama. Saskaņā ar nesen publicētajiem pētījumiem, ko publicējis Cīrihes ETH Klimata finanšu un politikas grupas pētnieks Maks Dukans, likmes par jūras vēja projektiem Vācijā laikā no 2017. līdz 2020. gadam bija par 3,3 % lielākas nekā saules un sauszemes vēja projektiem.

Eiropas Centrālās bankas procentu likmju paaugstināšanas, ģeopolitiskās neprognozējamības un cenu nestabilitātes kombinācija ir novedusi šo nozari pie izšķiroša "lūzuma punkta."

"Kapitāla izmaksas ietekmē visu enerģētikas nozari," Vattenfal izpilddirektore Anna Borga norādīja uzņēmuma starpposma finanšu pārskatā." Īpaši jūras vēja enerģijas projekti tādejādi ir padarīti "īpaši neaizsargāti".

Jāatzīst, ka ne tikai ārējie satricinājumi apdraud jūras vēja enerģiju. Tā ir arī kļūdaina iekšpolitika, kas traucē jūras vēja enerģijas attīstībai.

Foto: CE, Euobserver